

KOLEGJI - COLLEGE
BIZNESI
Prishtinë

KOLEGJI "BIZNESI"
Nr. 555-1/23 Data 03.10.2023
PRISHTINË

RREGULLORE PËR KOMERCIALIZIMIN E IDEVE TË ZHVILLUARA NGA STAFI AKADEMIK DHE STUDENTËT

Prishtinë, 2023

Rregullore për komercializimin e ideve të zhvilluara nga stafi akademik dhe studentët është hartuar në mbështetje të Vendimit të Këshillit të Lartë Mësimor Shkencor, bazuar në Ligjin nr. 04/L-037 “Për arsimin e lartë në Republikën e Kosovës”, Statutin e Kolegjit neni **21 pika h dhe neni 71, 72** në gjithë legjislacionin tjetër në fuqi dhe është miratuar me Vendim të Këshillit të Lartë Mësimor Shkencor 29/09/2023

RREGULLORE PËR KOMERCIALIZIMIN E IDEVE TË ZHVILLUARA NGA STAFI AKADEMIK DHE STUDENTËT

Qëllimi

Kjo rregullore ka për qëllim të përcaktojë parimet, procedurat dhe mekanizmat institucionalë për identifikimin, mbrojtjen, zhvillimin dhe komercializimin e ideve, inovacioneve dhe rezultateve të veprimtarisë kërkimore dhe kreative të zhvilluara nga stafi akademik dhe/ose studentët e Kolegjit Biznesi.

Në mënyrë të veçantë, kjo rregullore synon:

- të nxisë kulturën e inovacionit, kreativitetit dhe sipërmarrjes akademike brenda institucionit;
- të krijojë një kornizë të qartë dhe transparente për menaxhimin e pronësisë intelektuale;
- të mbrojtë të drejtat morale dhe materiale të autorëve të ideve dhe inovacioneve;
- të mundësojë shndërrimin e rezultateve kërkimore dhe ideve kreative në produkte, shërbime ose zgjidhje me vlerë ekonomike dhe shoqërore;
- të forcojë lidhjen ndërmjet arsimit, kërkimit shkencor dhe tregut të punës;
- të kontribuojë në zhvillimin ekonomik, social dhe teknologjik përmes transferimit të njohurive dhe teknologjisë.

Zbatimi i kësaj rregulloreje synon gjithashtu të sigurojë përputhshmëri me legjislacionin në fuqi, politikat institucionale dhe standardet e sigurimit të cilësisë, duke garantuar që procesi i komercializimit të ideve të zhvillohet në mënyrë etike, të drejtë dhe të qëndrueshme.

Neni 1 Fusha e zbatimit

Kjo rregullore zbatohet për të gjithë stafin akademik, stafin hulumtues, studentët dhe palët e tjera të përfshira në zhvillimin e ideve, inovacioneve dhe rezultateve kërkimore brenda ose në emër të Kolegjit Biznesi.

Fusha e zbatimit përfshin, por nuk kufizohet në:

- ✓ idetë dhe inovacionet e zhvilluara në kuadër të veprimtarisë mësimore, kërkimore, shkencore dhe kreative;

- ✓ projektet kërkimore, zhvillimore dhe inovative të realizuara individualisht ose në grup, brenda programeve studimore ose aktiviteteve institucionale;
- ✓ aktivitetet e zhvilluara në bashkëpunim me partnerë të jashtëm, përfshirë institucione publike, kompani private, organizata vendore dhe ndërkombëtare, kur këto aktivitete realizohen nën autorësinë, mbikëqyrjen ose përfaqësimin e Kolegjit Biznesi;
- ✓ idetë dhe rezultatet e zhvilluara duke shfrytëzuar burimet infrastrukturore, financiare, njerëzore ose intelektuale të institucionit.

Kjo rregullore zbatohet gjithashtu për çdo rast kur stafi akademik ose studentët përfaqësojnë Kolegjin Biznesi në procese inovative, kërkimore ose komerciale, pavarësisht nga forma e angazhimit. Zbatimi i saj synon të sigurojë trajtim të barabartë, transparencë dhe qartësi në të gjitha fazat e procesit të komercializimit të ideve.

Neni 2 **Përkufizime**

Në kuptim të kësaj rregulloreje, termat e mëposhtëm kanë këtë domethënie:

➤ **Ide / Inovacion**

Nënkupton çdo zgjidhje të re ose të përmirësuar, përfshirë por pa u kufizuar në produkte, shërbime, procese, metoda, modele biznesi, platforma digjitale, aplikacione, teknologji, koncepte organizative ose rezultate kërkimore dhe kreative, të cilat kanë potencial për aplikim praktik, zhvillim të mëtejshëm ose shfrytëzim ekonomik.

➤ **Komercializim**

Nënkupton procesin e planifikuar dhe të strukturuar të shndërrimit të një ideje, inovacioni ose rezultati kërkimor në produkt, shërbim ose zgjidhje të aplikueshme në treg, me qëllim krijimin e vlerës ekonomike, sociale ose teknologjike. Ky proces mund të përfshijë faza si vlerësimi, mbrojtja ligjore, zhvillimi, licencimi, transferimi i teknologjisë, krijimi i ndërmarrjeve spin-off ose bashkëpunimi me palë të treta.

➤ **Pronë intelektuale**

Nënkupton të gjitha të drejtat ligjore që burojnë nga krijimtaria intelektuale e stafit akademik dhe/ose studentëve, përfshirë shpikjet, patentat, modelet e përdorimit, të drejtat e autorit, markat tregtare, dizajnet industriale, punimet shkencore, materialet mësimore dhe krijimet e tjera kërkimore ose kreative, në përputhje me legjislacionin në fuqi dhe aktet nënligjore përkatëse.

➤ **Autor / Bashkautor**

Nënkupton personin ose personat që kanë kontribuar drejtpërdrejt në krijimin ose zhvillimin e një ideje, inovacioni ose rezultati kërkimor, në mënyrë individuale ose kolektive.

➤ **Institucioni**

Nënkupton Kolegjin Biznesi, si subjekt juridik përgjegjës për menaxhimin, mbrojtjen dhe komercializimin e ideve dhe inovacioneve të zhvilluara brenda ose në emër të tij.

➤ **Komisioni për Inovacion dhe Komercializim**

Nënkupton organin e brendshëm institucional të ngarkuar me vlerësimin, mbikëqyrjen dhe rekomandimin e proceseve që lidhen me komercializimin e ideve dhe inovacioneve.

Neni 3

Parimet bazë

Komercializimi i ideve dhe inovacioneve në Kolegjin Biznesi bazohet në parimet themelore në vijim, të cilat udhëheqin të gjitha fazat e identifikimit, vlerësimit, zhvillimit dhe shfrytëzimit të tyre:

➤ **Nxitja e inovacionit dhe sipërmarrjes akademike**

Institucioni inkurajon krijimtarinë, mendimin inovativ dhe iniciativën sipërmarrëse të stafit akademik dhe studentëve, duke krijuar kushte që idetë dhe rezultatet kërkimore të shndërrohen në zgjidhje konkrete me vlerë për shoqërinë dhe ekonominë.

➤ **Transparenca dhe barazia**

Procesi i komercializimit zhvillohet në mënyrë të hapur, të drejtë dhe të barabartë për të gjithë pjesëmarrësit, pa diskriminim, duke siguruar qasje të njëjtë në informim, trajtim të drejtë në vlerësim dhe vendimmarrje të bazuar në kriteret të qarta dhe të dokumentuara.

➤ **Mbrojtja e pronësisë intelektuale**

Institucioni garanton mbrojtjen e të drejtave të pronësisë intelektuale të autorëve dhe bashkautorëve, duke siguruar regjistrimin, ruajtjen dhe shfrytëzimin e ideve dhe inovacioneve në përputhje me legjislacionin në fuqi dhe politikat institucionale.

➤ **Ndarja e drejtë dhe proporcionale e përfitimeve**

Përfitimet financiare dhe jo-financiare që burojnë nga komercializimi i ideve ndahen në mënyrë të drejtë dhe proporcionale, duke marrë parasysh kontributin individual ose kolektiv të autorëve dhe rolin mbështetës të institucionit.

➤ **Përputhshmëria me misionin dhe etikën akademike**

Çdo aktivitet i lidhur me komercializimin e ideve duhet të jetë në përputhje me misionin, vizionin dhe vlerat e Kolegjit Biznesi, si dhe me parimet e etikës akademike, integritetit shkencor dhe përgjegjësisë shoqërore.

➤ **Qëndrueshmëria dhe përgjegjësia institucionale**

Komercializimi i ideve synon krijimin e vlerës afatgjatë dhe zhvillim të qëndrueshëm institucional, duke balancuar interesat akademike, ekonomike dhe shoqërore dhe duke shmangur praktikën që cenon cilësinë akademike ose reputacionin e institucionit.

Neni 4

Të drejtat e stafit akademik dhe studentëve

Stafi akademik dhe studentët e Kolegjit Biznesi gëzojnë të drejta të plota dhe të mbrojtura institucionale në procesin e zhvillimit dhe komercializimit të ideve dhe inovacioneve. Në veçanti, ata kanë të drejtë:

a) **Të propozojnë ide dhe inovacione për komercializim**

Të paraqesin në mënyrë të lirë dhe të pavarur ide, iniciativa, projekte dhe rezultate kërkimore për vlerësim dhe komercializim, pa u diskriminuar dhe pa u cenuar liria akademike.

b) **Të njihen si autorë ose bashkautorë të ideve dhe inovacioneve**

Të njihen dhe të regjistrohen zyrtarisht si autorë ose bashkautorë të ideve, inovacioneve ose rezultateve kërkimore, në përputhje me kontributin e tyre real dhe parimet e integritetit akademik.

c) **Të përfitojnë nga ndarja e të ardhurave**

Të përfitojnë nga të ardhurat financiare dhe jo-financiare që burojnë nga komercializimi i ideve dhe inovacioneve, në përputhje me parimet dhe mekanizmat e ndarjes së përfitimeve të përcaktuara në këtë rregullore dhe në marrëveshjet përkatëse.

d) **Të marrin mbështetje institucionale për zhvillimin e ideve**

Të përfitojnë mbështetje institucionale në formë këshillimi profesional, mentorimi akademik, asistence administrative dhe ligjore, si dhe qasje në burimet infrastrukturore dhe teknike të institucionit, për zhvillimin, testimin dhe avancimin e ideve të tyre.

e) **Të informohen për procesin dhe vendimmarrjen**

Të informohen në mënyrë transparente për procedurat, kriteret e vlerësimit, vendimet e Komisionit për Inovacion dhe Komercializim dhe hapat e mëtejshëm të procesit.

f) **Të mbrojnë të drejtat e tyre**

Të kërkojnë mbrojtjen e të drejtave morale dhe materiale që burojnë nga autorësia dhe pronësia intelektuale, në përputhje me legjislacionin në fuqi dhe aktet institucionale.

Ushtrimi i këtyre të drejtave realizohet në përputhje me këtë rregullore, politikat institucionale dhe parimet e etikës akademike, duke garantuar një mjedis të sigurt, transparent dhe stimulues për inovacion.

Neni 5

Detyrimet e institucionit

Kolegji Biznesi obligohet që, në kuadër të zbatimit të kësaj Rregulloreje, të ndërmarrë masa konkrete dhe të vazhdueshme për të mbështetur zhvillimin, mbrojtjen dhe komercializimin e ideve inovative të krijuara nga stafi akademik dhe studentët. Në këtë drejtim, institucioni angazhohet që:

- 1) të krijojë dhe zhvillojë mekanizma mbështetës institucionale për inovacion dhe komercializim, përfshirë struktura, procedura dhe njësi përgjegjëse që lehtësojnë identifikimin, zhvillimin dhe transferimin e ideve inovative drejt tregut;
- 2) të sigurojë këshillim profesional, administrativ dhe ligjor për stafin akademik dhe studentët, veçanërisht në fushat e pronësisë intelektuale, të drejtave të autorit, patentimit, licencimit, si dhe në hartimin e marrëveshjeve për bashkëpunim dhe komercializim;
- 3) të ndërmarrë masa për mbrojtjen e pronësisë intelektuale të ideve, projekteve dhe rezultateve kërkimore, duke garantuar respektimin e të drejtave morale dhe pasurore të autorëve, në përputhje me legjislacionin në fuqi dhe aktet e brendshme të institucionit;
- 4) të sigurojë transparencë, objektivitet dhe barazi në procesin e vlerësimit, miratimit dhe vendimmarrjes lidhur me idetë për komercializim, përmes procedurave të qarta, kritereve të përcaktuara paraprakisht dhe informimit të rregullt të palëve të përfshira për çdo fazë të procesit.

Neni 6 **Procedura e paraqitjes së ideve**

Ideja për komercializim paraqitet nga stafi akademik ose studentët me shkrim, në formë zyrtare, pranë njësisë kompetente të institucionit, sipas procedurave dhe formularëve të përcaktuar nga Kolegji Biznesi.

Propozimi i idesë duhet të përmbajë, së paku:

- a) përshkrimin e qartë dhe të detajuar të idesë;
- b) qëllimin dhe potencialin e saj për zhvillim dhe komercializim;
- c) të dhëna mbi autorësinë, bashkautorësinë dhe kontributin përkatës të secilit autor;
- d) informacione paraprake mbi përdorimin e burimeve institucionale, nëse ka.

Pas paraqitjes, ideja regjistrohet zyrtarisht në regjistrin përkatës të institucionit dhe pajiset me numër reference.

Institucioni është i obliguar që çdo ide të paraqitur ta trajtojë në mënyrë konfidenciale, duke siguruar mbrojtjen e të dhënave, autorësisë dhe interesave të autorëve, deri në marrjen e një vendimi përfundimtar.

Çdo përdorim, publikim apo shpërndarje e idesë, para përfundimit të procedurës së vlerësimit, mund të bëhet vetëm me pëlqimin me shkrim të autorit ose autorëve të idesë.

Procedura e paraqitjes së ideve zbatohet në përputhje me këtë Rregullore, aktet e tjera të brendshme të institucionit dhe legjislacionin në fuqi.

Neni 7 **Vlerësimi i ideve**

Idetë e paraqitura në përputhje me Nenit 7 të kësaj Rregulloreje i nënshtrohen procedurës së vlerësimit nga Komisioni për Inovacion dhe Komercializim, i themeluar nga Kolegji Biznesi sipas akteve të brendshme në fuqi.

Komisioni për Inovacion dhe Komercializim është organ kolegjal përgjegjës për shqyrtimin profesional dhe objektiv të ideve, dhe ushtron kompetencat e tij në mënyrë të pavarur dhe të paanshme.

Gjatë procesit të vlerësimit, Komisioni shqyrton dhe analizon, së paku, këto elemente:

- a) vlerën akademike dhe shkencore të idesë
- b) potencialin ekonomik dhe mundësitë për komercializim;
- c) përputhshmërinë me misionin, strategjinë dhe kapacitetet e institucionit
- d) aspektet etike, ligjore dhe respektimin e të drejtave të pronësisë intelektuale
- e) rreziqet dhe ndikimet e mundshme për institucionin dhe palët e përfshira.

Komisioni mund të kërkojë sqarime, plotësime ose dokumentacion shtesë nga autori ose autorët e idesë, nëse vlerëson se kjo është e nevojshme për marrjen e një vendimi të informuar.

Pas përfundimit të vlerësimit, Komisioni merr vendim të arsyetuar për miratimin, miratimin me kushte ose refuzimin e idesë, në përputhje me kriteret e përcaktuara në këtë Rregullore.

Vendimi i Komisionit i komunikohet autorit ose autorëve me shkrim, brenda afatit të përcaktuar nga aktet e brendshme të institucionit, duke përfshirë arsyetimin përkatës dhe udhëzimet për hapat e mëtejshëm, nëse ka.

Vendimi i Komisionit përbën bazë për vazhdimin e procedurave të mëtejshme të komercializimit, sipas dispozitave të kësaj Rregulloreje.

Neni 8

Format e komercializimit

- Pas miratimit të idesë nga Komisioni për Inovacion dhe Komercializim, në përputhje me Nenit 8 të kësaj Rregulloreje, komercializimi i ideve të zhvilluara nga stafi akademik dhe studentët mund të realizohet në njërën ose më shumë nga format e mëposhtme.
- Komercializimi përmes licencimit realizohet përmes dhënies së të drejtës së shfrytëzimit të idesë, plotësisht ose pjesërisht, palëve të treta, në bazë të marrëveshjeve të licencimit të lidhura në përputhje me legjislacionin në fuqi dhe aktet e brendshme të institucionit.
- Komercializimi përmes krijimit të shoqërive spin-off realizohet përmes themelimit të subjekteve juridike të reja, të cilat bazohen në idetë, njohuritë ose rezultatet kërkimore të zhvilluara në kuadër të institucionit, duke respektuar rregullat për pjesëmarrjen e institucionit, stafit akademik dhe studentëve në strukturën pronësore dhe menaxheriale.
- Komercializimi përmes bashkëpunimit me palë të treta realizohet përmes marrëveshjeve të bashkëpunimit me subjekte publike ose private, vendore ose ndërkombëtare, me qëllim zhvillimin, zbatimin ose shfrytëzimin tregtar të idesë së miratuar.
- Komercializimi përmes projekteve të përbashkëta kërkimore dhe zhvillimore realizohet përmes angazhimit të përbashkët të institucionit, autorëve të idesë dhe partnerëve të jashtëm në projekte që synojnë zhvillimin e mëtejshëm, testimin dhe aplikimin praktik të ideve inovative.

- Përzgjedhja e formës së komercializimit bëhet në bazë të natyrës së idesë, potencialit të saj akademik dhe ekonomik, interesit të institucionit dhe autorëve, si dhe vlerësimit të rreziqeve dhe përfitimeve për palët e përfshira.
- Çdo formë e komercializimit realizohet vetëm në bazë të marrëveshjeve me shkrim, të cilat rregullojnë të drejtat dhe detyrimet e palëve, përfshirë pronësinë intelektuale, ndarjen e të ardhurave dhe përgjegjësitë përkatëse, në përputhje me këtë Rregullore dhe legjislacionin në fuqi.

Neni 9

Ndarja e të ardhurave

Të ardhurat e realizuara nga komercializimi i ideve të miratuara në përputhje me këtë Rregullore ndahen ndërmjet autorit ose autorëve të idesë dhe Kolegjit Biznesi, në përputhje me marrëveshjen përkatëse të komercializimit.

Ndarja e të ardhurave bazohet në parimin e kontributit real të autorëve dhe institucionit në zhvillimin, mbështetjen, mbrojtjen dhe komercializimin e idesë, si dhe në parimet e transparencës, drejtësisë dhe proporcionalitetit.

Gjatë përcaktimit të ndarjes së të ardhurave merren parasysh, së paku, këta faktorë:

- a) kontributi intelektual dhe profesional i autorit ose autorëve;*
- b) përdorimi i burimeve institucionale, infrastrukturore dhe financiare;*
- c) roli i institucionit në mbrojtjen e pronësisë intelektuale dhe procesin e komercializimit;*
- d) rreziqet dhe përgjegjësitë e marra nga palët.*

Të ardhurat e ndara në përputhje me këtë nen i nënshtrohen trajtimit financiar dhe fiskal sipas legjislacionit në fuqi.

Detajet e ndarjes së të ardhurave, përfshirë përqindjet, mënyrën e pagesës dhe afatet përkatëse, rregullohen me akt të veçantë të institucionit ose me kontratë të lidhur ndërmjet palëve, në përputhje me këtë Rregullore.

Asnjë komercializim i idesë nuk mund të realizohet pa përcaktimin paraprak, me shkrim, të rregullave për ndarjen e të ardhurave.

Neni 10

Konflikti i interes

Autori ose autorët e ideve për komercializim, si dhe anëtarët e Komisionit për Inovacion dhe Komercializim dhe organeve të tjera të përfshira në proces, janë të obliguar të deklarojnë, me shkrim dhe në kohë, çdo situatë reale, potenciale ose të perceptuar të konfliktit të interesit.

Konflikti i interesit konsiderohet çdo rrethanë në të cilën interesat personale, profesionale ose financiare të autorëve ose të anëtarëve të organeve vendimmarrëse mund të ndikojnë, ose të

perceptohen se ndikojnë, në paanshmërinë dhe objektivitetin e procesit të vlerësimit, vendimmarrjes ose komercializimit të idesë.

Në rast të paraqitjes ose deklarimit të konfliktit të interesit, personi përkatës përjashtohet nga shqyrtimi, vlerësimi dhe vendimmarrja lidhur me idenë konkrete, në përputhje me aktet e brendshme të institucionit.

Institucioni është i obliguar të ndërmarrë masa për parandalimin, identifikimin dhe menaxhimin e konfliktit të interesit, duke garantuar integritetin, transparencën dhe besueshmërinë e procesit të komercializimit.

Trajtimi i konfliktit të interesit, procedurat e deklarimit dhe masat disiplinore në rast të mosdeklarimit rregullohen në përputhje me rregulloret e brendshme të Kolegjit Biznesi dhe legjislacionin në fuqi.

Neni 11 Konfidencialiteti

Të gjitha palët e përfshira në procesin e paraqitjes, vlerësimit dhe komercializimit të ideve, përfshirë autorët, anëtarët e komisioneve, stafin administrativ dhe çdo person tjetër të angazhuar, janë të obliguara të ruajnë konfidencialitetin e ideve dhe informacionit përkatës.

Detyrimi i konfidencialitetit përfshin të gjitha të dhënat, dokumentet, materialet, informacionet teknike, financiare dhe komerciale që lidhen me idenë, pavarësisht formës së paraqitjes së tyre.

Informacioni i klasifikuar si konfidencial nuk mund të përdoret, publikohet, shpërndahet apo t'u vihet në dispozicion palëve të treta pa pëlqimin paraprak dhe me shkrim të autorit ose autorëve, përveç rasteve të parashikuara me ligj.

Detyrimi për ruajtjen e konfidencialitetit zbatohet nga momenti i paraqitjes së idesë dhe vazhdon deri në përfundimin e procesit të komercializimit, si dhe pas përfundimit të tij, në përputhje me marrëveshjet përkatëse dhe aktet e brendshme të institucionit.

Shkelja e detyrimit të konfidencialitetit përbën shkelje disiplinore dhe trajtohet sipas rregulloreve të brendshme të Kolegjit Biznesi dhe legjislacionit në fuqi

Neni 12 Mbikëqyrja dhe raportimi

Zbatimi i kësaj Rregulloreje mbikëqyret nga strukturat përkatëse institucionale të Kolegjit Biznesi, në përputhje me kompetencat e përcaktuara me aktet e brendshme në fuqi.

Strukturat përgjegjëse monitorojnë në mënyrë të vazhdueshme procesin e paraqitjes, vlerësimit dhe komercializimit të ideve, duke siguruar respektimin e dispozitave të kësaj Rregulloreje, transparencën dhe integritetin e procedurave.

Strukturat mbikëqyrëse janë të obliguara të përgatisin raporte periodike lidhur me zbatimin e kësaj Rregulloreje, përfshirë të dhëna mbi numrin e ideve të paraqitura, vendimet e marra, format e komercializimit të zbatuara dhe çështjet e identifikuara gjatë zbatimit.

Raportet periodike i paraqiten Këshillit të Lartë për Menaxhimin Strategjik dhe Hulumtimin (KLMSH) për shqyrtim, vlerësim dhe, nëse është e nevojshme, për ndërmarrjen e masave përmirësuese.

KLMSH, në bazë të raporteve të paraqitura, mund të japë udhëzime, rekomandime ose vendime për përmirësimin e zbatimit të kësaj Rregulloreje, në përputhje me kompetencat e tij.

Neni 13 **Hyrja në Fuqi**

Kjo rregullore hyn në fuqi ditën e miratimit nga organi kompetent i institucionit dhe zbatohet për të gjitha vlerësimet pas hyrjes së saj në fuqi.

Dekani

Prof. dr. Shyqeri Kabashi